№ 84 ՏԱՍՆԱՓՆՅԱԿ ՏԱՐԻ Հինգշաբթի, 30 Մայիսի 1902 Հինգշաբթի, 30 Մայիսի ՏԱՍՆԱՓՆՅԱԿ № 84

ԿՈՒՐ-ՅԱՂ

Տարեկան 10 ր., վեց ամսով՝ 6 րուբլի, երեք ամսով 3 ր. 50 կ.,
ամսով՝ 1 ր., հատ 5 կ.:
Հասցեն՝ Տփղիս, Редакція „Нор-Дар“, Типографія Тифлисскаго Армянскаго Епархіальнаго Училища.
Հրատարակչատուն՝ Տփղիսի Հայոց Թեմական Դպրոցների Տնօրինության:
Հրատարակչատան գրասենյակը գտնվում է Տփղիսի Հայոց Թեմական Դպրոցների Տնօրինության շենքում, 2-րդ յարկում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ռուսաստանի Ներքին գործերի նախարարը և Ռուսաստանի Ներքին գործերի նախարարի ընկերը — Տփղիս, 29 մայիսի 1902 թ.
Հեռագրեր արտասահմանից — Ֆրանսիայի դեսպանի հրաժարականը — Ամերիկայի նոր նախագահը — Ֆրանսիայի նոր նախարարները — Ֆրանսիայի նոր նախարարները — Ֆրանսիայի նոր նախարարները

Տարեկան հատկանշական է մի հանգամանքով ևս. այդ տարի ամենից շատ ուշադրության են արժանացել ոչ թե ներկայացումները, այլ դրանց շուրջ ծավալված մամուլի պատերազմները։ Ամենից շատ աղմուկ հանեցին Ա. Շիրվանզադեի «Ծովի երեխաները» և Ս. Վրացյանի «Ոսկե ձուկը»։ Առաջինի մասին գրեցին գրեթե բոլոր թերթերը, իսկ երկրորդի մասին՝ միայն «Արձագանքը»։ Ինչո՞ւ։ Ոչ թե այն պատճառով, որ Շիրվանզադեն ավելի տաղանդավոր է, քան Վրացյանը, այլ որովհետև առաջինի մեջ կարելի էր գտնել ինչ-որ ակնարկներ, որոնք կարելի էր մեկնաբանել ըստ ցանկության։ Ահա թե ինչու «Ծովի երեխաները» ներկայացվեցին ոչ միայն Թիֆլիսում, այլև Բաքվում, Ալեքսանդրապոլում, Ելիզավետպոլում, Նուխիում, Ղարաքիլիսայում, Ղազախում, Ջավայում, Ախալցխայում, Ախալքալաքում, Ղարսում, Ալեքսանդրովկայում, Ջուլֆայում, Նախիջևանում, Ղափանում, Ղարաբաղում, Ղուբայում, Շամախում, Ղարաբուլաղում, Ղարաբաղլարում, Ղարաքենդում, Ղարաքենդում, Ղարաքենդ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՒՇԵՐ ՊՐՈՖԵՍՈՐ Ն. ՏԻՐԱՑՈՒ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

(Կ ս կ զ*)

Ընթերցողներս կը յիշեն, որ Ռուսաստանի հայ գաղութի ներկայացուցիչները, որոնք Ռուսաստանի տարբեր կողմերից եկել էին Թիֆլիս՝ Ն. Տիրացուի հոգեհանգստին, Թիֆլիսում կազմակերպեցին մի հանդիսություն, որի ժամանակ ելույթներ ունեցան Ն. Տիրացուի մասին։ Ներկայացնում ենք այդ ելույթներից մի քանիսը։

Ա. Ծատուրովի ելույթը։

Ես ուզում եմ խոսել Նիկողայոս Տիրացուի մասին, որպես հայ գրականության ներկայացուցչի։ Նա ծնվել է Ղարաբաղում, Շուշի քաղաքում, 1840 թվականին։ Նրա հայրը եղել է հոգևորական, որ ուներ մեծ ընտանիք։ Նիկողայոսը ստացել է տնային դաստիարակություն, որից հետո ուսանել է Շուշիի ուսումնարանում, որտեղ ուսումնասիրել է հայոց լեզուն, պատմությունը, աշխարհագրությունը, ռուսերեն լեզուն և այլ առարկաներ։ Ուսումնարանն ավարտելուց հետո նա մեկնել է Թիֆլիս, որտեղ ընդունվել է Ներսիսյան դպրոցը։ Այդ դպրոցում նա ուսանել է 1859 թվականից մինչև 1864 թվականը։ Դպրոցն ավարտելուց հետո նա ստացել է ուսուցչի կոչում և նշանակվել է Ալեքսանդրապոլի ուսումնարանի հայոց լեզվի ուսուցիչ։ Այդտեղ նա աշխատել է մինչև 1866 թվականի մայիսի 24-ը, որից հետո նրան տեղափոխել են Թիֆլիս, որտեղ նա ծառայել է մինչև 1880 թվականը։ Այդ տարիներին նա աշխատել է Ներսիսյան դպրոցում, Ներսիսյան հոգևոր ճեմարանում, Ներսիսյան աղջկանց դպրոցում, Գևորգյան ճեմարանում, Ալեքսանդրյան գիմնազիայում, Ալեքսանդրյան ռեալական ուսումնարանում, Գայանյան ուսումնարանում, Ներսիսյան հոգևոր ճեմարանում և Ներսիսյան աղջկանց դպրոցում։ Նա ունեցել է մեծ թվով աշակերտներ, որոնք հետագայում դարձել են հայ գրականության և հասարակական գործիչներ։ Նրանցից կարելի է հիշատակել Ալեքսանդր Ծատուրովին, Գրիգոր Զոհրապին, Ստեփան Զորյանին, Ալեքսանդր Շահազիզին, Ալեքսանդր Ահարոնյանին, Գաբրիել Սունդուկյանին, Ալեքսանդր Ծատուրյանին, Ստեփան Մալխասյանին, Ալեքսանդր Ղարիբջանյանին, Ալեքսանդր Ղազանչյանին, Ալեքսանդր Ղամսարականին, Ալեքսանդր Ղարագյոզյանին, Ալեքսանդր Ղարաբեկյանին, Ալեքսանդր Ղարաբաղցուն, Ալեքսանդր Ղարաբաղցուն, Ալեքսանդր Ղարաբաղցուն

նները յարձակմամբ առնում են քաղաքը, որ և վերջնականապէս միացւում է Ռուսիայի հետ։ Բերդն այժմ քայքայւում է օրէ ցօր և իւր նախկին այժը կորցրել է։ Քաղաքն ունի 144 մզկիթ, 4 միջնակարգ դպրոց - մեդրեսէներ 1000 աւանդոզով։ Մզկիթներից մի քանիսը մինչև 200—250 տարուայ հնութիւն ունին։ Ռուսները չատ քիչ են Թօռով—կօրքով միասին 1000 հոգի եկուոր տարրը կազմում են զինուորական և պաշտօնական անձինք և մի քանի խանութպաններ։ Հայ չկայ, որ չատ զարմանալի է. ա. ռաջներն եղել են, հիմա էլ լինում են, բայց չեն մնում, չօտով հեռանում են։

Մ. Յարութիւնեան

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ

ԱՆԳԼԻԱ

Եւրոպական մամուլը հաշտութեան կայացումն ընդունեց հանգիստ կերպով։ Դոհունակութիւն յայտնելով հարաւ աֆրիկեան պատերազմը վերջանալու առթիւ, «Berl. Tag.»-ը նկատում է.

«Տարակոյս չկայ, որ Անգլիան կըշտացել է յետ բերել կորցրած ժամանակը և այժմ աւելի եռանդ ցոյց կըտայ իւր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, օրինակ Մարոկկոյի խնդրում և Պարսկաստանում։ Սակայն, հազիւ թէ հիմք կայ երկիւղ կրելու, որ խաղաղութիւնը խանգարուի։ Ընդհակառակը, Անգլիայի ձեռքերը կապող այս պատերազմի վախճանը սաւն ջուր կըժպի նրա հակառակորդների գլխին և թոյլ չի տալ նրանց իրենց քաղաքականութեան մէջ չափն անցնելու, յուսալով թէ Անգլիան թուլացել է»։

Իտալական կիսապաշտօնական «Tribuna»-ն ասում է.

«Անգլիան կուժից դուրս եկաւ աւելի ևս ուժեղ ու ինքնավստահ։ Տարակոյս չկայ, որ նա չուտով զգացնել կըտայ իւր ոյժը քաղաքականութեան մէջ»։

«Indép. Belge»-ը յարձակւում է նախագահ Կրիւգերի և նրա խորհրդականների վրայ, սրոնք իրենց աննպատակ յամառութեամբ մի ամբողջ տարի յետաձգեցին աննպատակ պատերազմի վախճանը և հաշտութեան ներկայ պայմանների ընդունելութիւնը, մինչդեռ այդ պայմանները նոյնն են, ինչ որ առաջարկել էր Գիտչենները դեռ ևս անցեալ տարի։ Լրագիրը յանդիմանում է Եւրոպային, որ ոչինչ չարաւ պատերազմը վերջացնել տալու համար, համաձայն Հաագի կոնֆերենցիայի պահանջների։

ՖՐԱՆՍԻԱ

Լրագրները հաղորդում են հետեւեալ մանրամասնութիւնները պատգամաւորների նոր ժողովի առաջին նիստի մասին։ Բոլոր պատգամաւորները, ինչպէս հները, այնպէս և նորերը, իրենց տեղերումն էին։ Բոլոր օթեակները բռնուած էին տիկիններով և նորընտիր պատգամաւորների ընտանիքների անդամներով։ Մինիստրների աթոռները դատարկ էին։ Նախկին մինստրներից նրանք, որոնք պատգամաւոր են, նստած էին պատգամաւորների նստարանների վրայ։ Նախագահի տեղը բռնած էր հնագոյն պատգամաւորը պահպանողական Ռալին։ Պատգամաւորների ժողովի նախագահի երկու թեկնածուները՝ Դեշանէլ և Բուրժուա ներկայ էին։ Դեշանէլը ժպտում էր, սեղմում իւր բարեկամների ձեռքերը, բայց երևում էր, որ լարուած դրութեան մէջ է։ Ութսունամեայ Ռալինը զանգահարում է և արտասանում ողջոյնի սովորական ճառը, որով կոչում է անում գործելու հանգիստ և համերաշխ։ Ի վերջոյ նա ցաւ է յայտնում Մարտինիկի աղէտի առթիւ։ Դրանից յետոյ ճառախօսութեան ասքիճի վրայ դուրս է գուէտուփը, և պատգամաւորների ժողովը ձեռնարկում է նախագահի ընտրութեան։ Պատգամաւորները մի առ մի կանչւում են իրենց քուէները տալու։ Բուրժուային, Բրիսսոնին և Դելկասսէին ընդունում են ծափերով։ Ժամը 4½-ին յայտարարւում է քուէարկութեան հետևանքը։ Ռալինը վեր է կենում տեղից և կարդում. «Բուրժուա—303 ձայն, Դեշանէլ—267։ Բուրժուան ընտրուած է»։ Ձախը ծափահարում է և աղաղակում «Կեցցէ հասարակապետութիւնը»։ Նոսխնալիստներն ու արքայականները հակացոյց են սարքում։ Դեշանէլն աշխատում է ծածկել իւր հիասթափութիւնը, բայց այդ բանը չատ էլ չի աջողւում նրան։ Ընդհեաև պատգամաւորների ժողովը ձեռնարկում է փոխնախագահների ընտրութեանը։ Դրանից յետոյ Բուրժուան բռնում է նախագահի տեղը և արտասանում է պաշտօնական ճառը, որի բովանդակութիւնը յայտնի է հեռագրներից։ Այն հանգամանքը, որ պատգամաւորների ժողովի նախագահ է ընտրուած Բուրժուան, ցոյց է տալիս, որ ծայրայեղ ձախը համախմբուած մեծամասնութիւն ունի։

ՀԵՒԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ներքին գործերի մինիստրը, ի նկատի առնելով, որ «Ֆրաժդանին» թերթի մէջ «Дневники» խորհագրի տակ ապուոյ յօդուածում հեղինակը թոյլ է տալիս իրեն գատզուելիններ անելու նահանգական վարչութեան բարձրաստիճան պաշտօնեաների մասին, մուանդով հարկաւոր յարգանքը իշխանութեան այդ ներկայացուցիչների վերաբերմամբ, որոշեց «Ֆրաժդանին» թերթին յայտարարել առաջին նախազգուշութիւնը յանձին խմբագիր-հրատարակիչ իշլ. Մեչչերսկու։

—«Daily Mail»ին Պրետորիայից հաղորդում են մայիսի 14-ից, որ նոյն օրը, Վերէյնիգինգում տեղի ունեցած խորհրդակցութիւնից մի քիչ առաջ, Պրետորիայում ձերբակալուած էին 60 հոգի, որոնք մասնակից են եղել անգլիական իշխանութեան դէմ սարքուած դաւադրութեան։ «Daily Telegr.»-ն ևս նման տեղեկութիւն է տպել։

—Կիտչենները հաղորդում է, որ գինադադարի առաջ է գնում գոհացուցիչ կերպով. բոէրները անգլիացիների ձեռքն են յանձնել 1,986 հրացան, իսկ ընդհանուր առմամբ հրացանների թիւը 4,342 է։ Կլերկսդորպում անձնատուր է եղել գեներալ Լիլենբերգ 470 մարդով։

—«Լիէյտերի գործակալութիւնը» յայտարարում է, որ Եւրոպայում գտնուած բոէր ներկայացուցիչների յամառօրէն տարածած այն լուրերը, թէ Լոնդոնում պաշտօնապէս հրատարակուած հաշտութեան պայմաններին կցուած է գաղտնի մի ինչ որ գաղտնի արձանագրութիւն կամ գաղտնի պայմաններ,— ոչ մի հիմք չունին։

—Լոնդոնից հեռագրում են, որ Շալ'-Բուրգերը և Բոթան բոէրներին ուղղած կոչի մէջ, ջերմագին շնորհակալութիւն յայտնելով իրենց պարտքն անձնուիրաբար կատարելուն համար, վերջումն ասում են. «Այժմ, երբ հաշտութիւն է կայացած, թէև ոչ այնպիսին, որպիսին մենք էինք ցանկանում, հետևենք այն բանին, ինչ բանի որ հասցրեց մեզ Աստուած։ Մենք կարող ենք բարեխղճօրէն ասել, որ երկու և կէս տարուայ ընթացքում մեր ժողովուրդը կուռում էր այնպէս, որպիսի օրինակ հազիւ թէ կար պատմութեան մէջ։ Սկսենք այժմ մի ուրիշ մեծ կեանք. յետ դնենք բոլոր դաւն զգացումները, մոռանանք և ներենք, որպէսզի բուժուեն խորին վէրքերը»։

Խմբագիրը հրատարակիչ՝
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա Զ Դ

Նրանք, որոնք «Նոր-Դար»ն ընտանում են և դեռ չեն վճարել իրենց բաժանորդագինը, եթէ կամենում են չարունակ ստանալ թերթը, թող բարեհաճեն վճարել բաժանորդագինը։ Նոյնպէս յիշեցնում ենք նրանց իրենց պարտքը, որոնց վրայ անցեալ տարիներից ապառիկ է մնում։

Մատուցի տակ է

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆԻ

„ՀՕՐՈՏ-ՄՕՐՈՏ"Ի

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔԸ

Գինն է 40 կոպ.

Ըստով տպագրութեան կըյանձնուի

«ՀԱՅ ԳԵՂՋՈՒԿԻ ԱԼԲՈՄ»Ի

երրորդ մասը

Հեղինակի մօտ և Կեգրոնական ու Կովասեան գրավաճառանոցներում ծախւում են.

«Երգում», վէպ. սակաւաթիւ . . 40 կ.
«Հօրոտ մօրոտ» Ա. գիրք . . . . 30 կ.
«Պատանեկան յուշեր» . . . . 15 կ.
Հայ գեղջուկի Ալբոմի» Ա. մասը . 40 կ
« » » Բ. » . . 40 կ
5—4

! ՋԳՈՒՇԻՑԼԻՔ ԿԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ !

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՈՍԿԵՒՈՐԿԻ ԾՈՒՐԻՆԻ

Օ Ճ Ա Ռ

ԴԵՂԱԳՈՐԾ

Գ. Ֆ. ԻՒՐԻԵՆՍԻ

Ոչնչացնում է մուները, արևից այրուած քը, գնդին բծերը լուսնգները, բշտիկները և ապրում է աւելորդ քրտնելու դէմ առաջարկւում է որպէս արդուարդի առնուշտուա բարձր որակութեան օճառ։

Մի կտորի գինը 50 կ., ½ կտորին 30 կ. Վաճառւում է բոլոր ամենալաւ դեղատներում և դեղատնային խանութներում։

Գլխաւոր պահեստը բոլոր Ռուսիայի համար Գ. Ֆ. Իւրգենսի մօտ, Մոսկուայում։
(Մ.) № 192764 24—24

ՊԱՀԱՆՋՎԱԾՔԻ ԱՄԵՆ ՏԵՂ

„ՕԴՈՔՐԻՆ" Մ. Վ. ԼԵԲԵԴԵՒԻ

Մի քանի օրում բոլորովին ոչնչացնում է հնացած մազոները և խալերն արմատով հաղորդ։ Պէտք է պահանջել միայն կատարվզութիւնից հաստատուած ընդ № 22473 Լիկեան ունեցող դեղը։

Վաճառւում է Թիֆլիսում—դեղատնային ապրանքների առևտրի կովկասեան ընկ. և Բագուի ու Բաթումի բաժանմունքներում։ (896) 25—7

ԹԱՏՐՈՆ

Վեցամսեայ հանդէս լոյս է տեսնում մեր խմբագրութեամբ տարեկան երկու №

Բացուած է 1902 թուակ. բաժանորդագրութիւնը

«ԹԱՏՐՈՆ»ի առաջիկայ № ում տպագրուած կը լինի «ԵՒԳԻՆԻ» դրաման, հեղ. Շիրվանզադէի, և հայերէն լեզուով թոյլ արուած պիէսների լիակատար ցուցակը։ «Թատրոնի» առաջին №-ը (գիրք 9 րդ) լոյս կը տեսնէ յունիսին, երկրորդը դեկտեմբերին։

Տարեկան բաժանորդագինն է 3 րուբլի, Թիֆլիսից դուրս 3 րուբլի 30 կոպէկ արտասահման 10 ֆրանկ։

Թիֆլիսում բաժանորդագրութիւն ընդունւում է «Կեգրոնական», «Նուտաեներգ» գրավաճառանոցներում և հրատարակչի մօտ։

Պոստային հասցէ՝ Тифлисъ, Александру Тарханіанъ, կամ Tiflis, Alexandre Tarkhanian.

Գործակալներ՝ Բագու պ. Կ. Ի. Մայիլեան—Պարապետ, «Մեսրոպոլ» հիւրանոցի տակ և պ Ս. Մ. Ծոպիկեան.

(Փ.) 3—3 Հրատարակիչ Ալէքսանդր Թարխանեան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔ

ՆԱՐ-ԴՈՍ

ՍՊԱՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ՎԻՊԱԿ

Գինն է 30 կոպէկ

Գիմել՝ Баку, книжная торговля Буніатова, կամ Тифлисъ, ред. „Норъ-Даръ".

— Говорю тебѣ, пріятель, по секрету: покупай сапожный кремъ фабрики Кёлера. Онъ втрое дешевле заграничнаго, а обувь отдѣлы маетъ, пожалуй, еще лучше. Я покупаю его, а барину ставлю въ счетъ какъ заграничный. Остается въ экономіи порядочно. Смотри-же, помни: „Геліосъ" фабрики Кёлера!

ПРОДАЖА ВЕЗДѢ ВЪ ЛУЧШИХЪ МАГАЗИНАХЪ.

(М.) № 5 2—2

ՆԵՐԱՐԿՈՒՄՆ ՄԱՏԻԿՈՅԻ

(INJECTION AUMATICO)

Դրմմ և ընկ. պեղապործների թոյլ է տրուած Ռուսիայում։ Հեղուկի մէջ չահագործուած են պերուանեան Մատիկո բոյսի յատկութիւնները, մի բոյս, որը զարմանալի կերպով բժշկում է հոնորէյից (սերմնաթափութիւն) և մի քանի տարուայ ընթացքում համաշխարհային հռչակ է ստացել։ Կարճ ժամանակում բուժում է ամենազօրեղ սերմաթափութիւնները։

Պարիզ, 8 Rue Vivienne և գլխաւոր դեղատներում։

(М)200345 43—27

СЕКРЕТЪ КРАСОТЫ
А. СІУ и К°
ГЛИЦЕРО-ВАЗЕЛИНОВОЕ МЫЛО МОЛОДОСТИ
МОСКВА. 20 коп. кус.

ՇԵՐԻՆԳԻ ՊԵՊՍԻՆԵԱՆ ԷՍԵՆՑԻԱ

պատրաստւում է գաղտնի խորհրդական պրոֆեսոր դր. Օ. Լիքբէյի ուղեցոյցով

ՍԱ ԱՉՆԱՀԱՏՈՒՄ Է
կերակրի և խմիչքների գործածութեան մէջ եղած
ԽԵՂՈՐԴՈՒԹԵՆ ԻՈԼՈՐ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ
Շերինգի պեպսինեան էսենցիան
գրգռում է ախորժակն ու մարսողութիւնը,

ԸՆԴՆԱՀՈՒՐԿՆԵՐԻՆ ԸՆԱՀԱՐԿԻՄ Է
ԱՅՆ ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԻՆ
որոնք ունին ջղայնոտութիւնից առաջացող ստամոքսի թուլութիւն
Բուժում է սակաւարիւնութիւնը և խաթերան
ԱՄՐԱՊՆԴՈՒՄ Է ՍՏԱՄՈՔՍԸ

SCHMING'S GRÜNE APOTHEKE Berlin N. Chausseestrasse 19. / Վաճառւում է Ռուսիայի դեղատնային խանութներում
(М) 205895 12—5

Дозв. цензурою Тифлисъ 1902 г Мая 29-го

Տպարան Ա. Ի. եղրովի Типографія А. И. Петрова Голов. пр. № 12 Телефонъ 387